

Մ. Ի. ԿԱԼԻՆԻՆ

ՄԱՐԲՍԻԶՄ-ԼԵՆԻՆԻԶՄԻՆ
ՏԻՐԱՊԵՏԵԼՈՒ
ՅԵՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՑՉՈՒԹՅԱՆ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

371

4-15

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԳՈՆՈՒԹՅԱՆ ԳԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԳՈՒԹՅՈՒՆ
ԵՐԵՎԱՆ • 1990

1 MAR 2010

ՊՐՈԼԵՏԱՐՆԵՐ ԲՈՂՈՐ ՅԵՐԿՐՆԵՐԻ ՄԻԱՅԵՔ

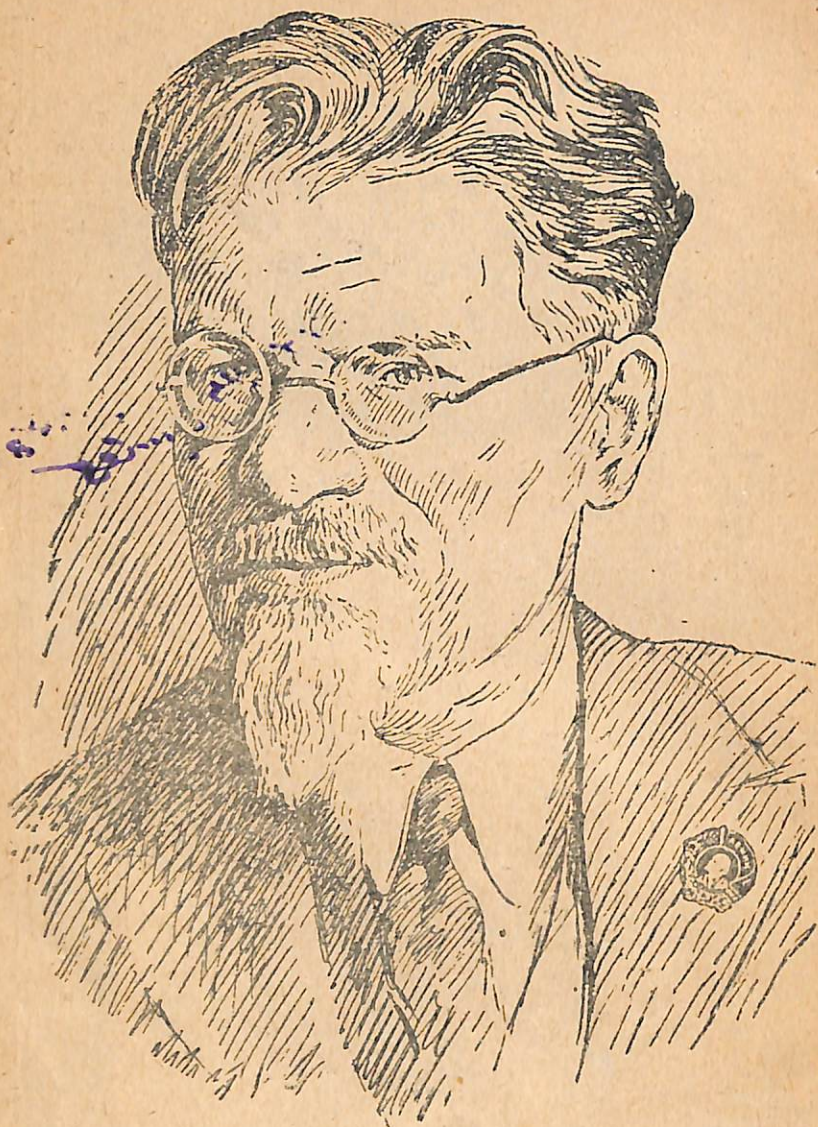
371
4-15

ԽԽ

Մ. Ի. ԿԱԼԻՆԻՆ

ՄԱՐՔՍԻԶՄ-ԼԵՆԻՆԻԶՄԻՆ
ՏԻՐԱՊԵՏԵԼՈՒ
ՅԵՎ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՈՒՍՈՒՑԶՈՒԹՅԱՆ
ԽՆԴԻՐՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

Հառ ֆաղափային և գյուղական դպրոցների գերազանցիկ ուսուցիչների՝
«Учительская газета»-յի խմբագրության գումարած խորհրդակցությամբ
1938 թ. դեկտեմբերի 28-ին

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ • 1939

45 565

Государственное издательство полит. литературы
Ереван ● 1939

3

յերբ ասում են «տիրապետել մարքսիզմ-լենինիզմին», ապա այդ նշանակում է սովորել այդ տեսնել զինամիկայում:

Մարքսիզմ-լենինիզմը ավելի կամ պակաս չափով սերտել կարող է ամեն վրձ, իսկ յուրացնել նրա եյուլթյունը և սովորել այն կիրառել՝ սա ավելի դժվար է:

Մենք գիտենք բազմաթիվ հին բանվորներ, վորոնք մասնակցել են քաղաքական պայքարին: Մի՞թե նրանք մարքսիզմ-լենինիզմն ուսումնասիրել են այնքան, վորքան դուք: Ձե՞ վոր նրանք «Համկ(բ)կ պատմության համառոտ դասընթաց» չեն ունեցել: Շատ քիչ է նրանց վիճակվել սիրտեմատիկորեն ուսումնասիրել այդ թեորիան: Թերևս, մի տաս հեղափոխական գրքեր կարդացել են—և ընդամենն այդ: Իսկ ահավասիկ իրենց պրակտիկայում նրանք բավականին ճիշտ են կիրառել մարքսիզմ-լենինիզմը: Այդ թեորիայի դրոշի ներքո գնացել են և այժմ գնում են միլիոնավոր մարդիկ: Յեւ շատ բանվորներ ճիշտ են մոտեցել հասարակական յերևույթներին, քաղաքական կյանքին, նրանք ճիշտ են ըմբռնել մարքսիստական-լենինյան գիծը՝ այս կամ այն հարցի լուծման ժամանակ: Դրա պատճառն այն է, վոր նրանք հասկացել են, ըմբռնել են մարքսիստական-լենինյան թեորիայի հեղափոխական եյուլթյունը:

Մարքսիզմ-լենինիզմը ուսումնասիրել հարկավոր է վո՛չ սոսկ ուսումնասիրելու համար, վո՛չ ձևի համար: Մարքսիզմ-լենինիզմը մենք ուսումնասիրում ենք վո՛չ թե նրա համար, վոր այն իմանանք ձևականորեն, ինչպես առաջներում հավատի ուսմունք եյին ուսումնասիրում: Մարքսիզմ-լենինիզմը մենք ուսումնասիրում ենք վորպես մեթոդ, վորպես գործիք, վորի ոգնությամբ մենք ճիշտ վորոշում ենք մեր քաղաքական, հասարակական և անձնական վարքագիծը: Մենք գտնում ենք, վոր դա մարդու ամենահզոր գործիքն է իր գործնական կյանքում:

Այժմ մեր առջև հարց է ծառանում, թե ի՛նչպես սովորենք ավելի ճիշտ կիրառել մարքսիզմ-լենինիզմը պրակտիկ գործում:

Ամենից առաջ հարկավոր է, թեկուզ ընդհանուր գծերով, իմանալ մարքսիզմ-լենինիզմի թեորիական հիմունքները, թեկուզ ընդհանուր գծերով իմանալ կոմունիստական կուսակցության պատմությունը: Կուսակցության պատմությունը ուսումնասիրելիս պետք է նայել, թե այս-ինչ և այս-ինչ հանգամանքներում ի՛նչպես են բուլճարիները լուծել այս-ինչ գործնական հարցը: Ինչո՞ւ նրանք այդ հարցն այսպես են լուծել և վոչ թե այլ կերպ,

ինչի՞ց են նրանք յեղել: Ինչո՞ւ, որինակ, մենք բոյկոտի յենթարկեցինք Բուլիզինյան Դուման, ինչի՞ց եյինք մենք յեղում: Ի՞նչ պատճառով, հետո, քաղաքական ավելի պակաս նպաստավոր հանգամանքներում, մենք ընտրեցինք II, III և IV Պետական Դումայի համար: Ինչո՞ւ: Բոլոր այդպիսի հարցերի վերլուծման ժամանակ (իսկ այդպիսի հարցեր պատմության մեջ շատ են յեղել, վորովհետև պայքար շատ է յեղել) դա ծառայում է ասես վորպես որինակ մարքսիզմ-լենինիզմի մեթոդի կիրառման, մյուս հարցերի լուծմանը ցույց տրվելիք մոտեցման՝ այլ, քաղաքական նոր իրադրության մեջ, ժամանակակից պայմաններում ծագող հարցերի լուծմանը ցույց տրվելիք մոտեցման: Հասկանալի չէ, վոր ընդամենն պետք է ուղարկության առնել տեղի ունեցած բոլոր փոփոխությունները, բոլոր նոր պայմանները:

Ուստի մարքսիզմ-լենինիզմն ուսումնասիրելիս ամենադիպավորն է—իրեն ստուգել այն հարցերի լուծմանը ցույց տրվող մոտեցման գործում, վորոնք այսօր, այս րոպեյին հերթի յեն դրված կյանքի զանազան բնագավառներում: Վերցնենք վորևէ կենցաղային որինակ: Ահա ուսուցչուհին բաժանվեց ամուսնուց: Մարքսիստական տեսակետից ի՛նչպես պետք է լինի մարդկանց վարքագիծն այս դեպքում: Ի՞նչպես վարվել: Ձե՞ վոր այդպիսի հարցի նկատմամբ ել պետք է ճիշտ մոտեցում գտնել, այն քննել ու լուծել մարքսիստորեն: Ամենահասարակ մոտեցումը (և դա ավելի կամ պակաս չափով,—գոնե, ձևականորեն,—ճիշտ է) կլինի ասել.—այդ մասնավոր գործ է, վորը քաղաքականության հետ առնչություն չունի: Սակայն, վորչափով դա հայտնի չէ, աշակերտները դրա մասին խոսում են, դյուրում բամբասում են, ուսուցչուհու հեղինակությունը խախտվել է,—անհրաժեշտ է այդ փաստի խելացի բացատրությունը:

Տեսնո՞ւմ եք, թե ի՛նչպես յերբեմն նույնիսկ զուտ կենցաղային հարցը կարող է դառնալ հասարակական-քաղաքական հարց: Կյանքում յուրաքանչյուր որ տեղի յեն ունենում անվերջ քանակությամբ կենցաղային զանազան դեպքեր: Ճիշտ լուծումը գտնել այդ դեպքերում և ճիշտ հասկանալ, թե ի՛նչպես վերաբերվել դրանց՝ մարքսիզմի տեսակետից,—ահա այստեղ է, վոր մարքսիստն ստուգվում է:

Ձե՞ վոր մարքսիզմ-լենինիզմը—դա այն բանալին է, վորը հնարավորություն է տալիս լուծելու այս կամ այն հարցը: Դա

միայն հնարավորութիւնն և տալիս և վոչ թե լուծում և, հնարա-
վորութիւնն և տալիս ամէլի ճիշտ մոտենալու հարցի լուծմանը:
Սակայն դա պատրաստի ունեցաւ չէ կյանքի բոլոր դեպքերի հա-
մար: Առորդա հարցերի լուծման, դրանց լուծման նկատմամբ
ցույց արվող մոտեցման գործում եւ զգացվում և, թե վորն և
խակական բոլջեիկը և վորը—տիրացուն, տառակերը:

Լինում են մարդիկ, վորոնք իրոք տիրապետում են մարք-
սիզմ—լենինիզմին և կարողանում են այդ թեորիան կիրառել
գործնական հարցերի լուծման ժամանակ: Բայց լինում են մար-
դիկ, վորոնք լեցուն են գիտական տեսություն, ինչպես կարտո-
ֆելով պարկը, բայց գործնականորեն այդ գիտելիքները կիրա-
ռել չեն կարողանում: Այդպիսի մարդիկ ամեն ինչ կարող են ան-
գիր պատմել, նաև դասախոսութիւն կկարդան: Իսկ յետեւ նրան
ասես, վոր ձեր դպրոցում պատահել և այսպիսի մի կազուս—այ՛,
որինակ, հայրը ծեծել և իր վնասը, վորը սովորում և այդ
դպրոցում—և հարց տաս, թե հասարակական տեսակետից ինչ-
պես ճիշտ մոտենալ այդ կոնկրետ դեպքին, ապա այդպիսի մար-
դիկ կշփոթվեն՝ յերեք ծառի արանքին կմոլորվեն: Իսկ յետեւ
նրանք վորեւէ առաջարկութիւն մտցնեն և, ապա դա ուղարկու-
նիտական կլինի, դա չի համապատասխանի մարքսիզմ—լենինիզ-
մի վոգուն, թեպետև նրանք բերեն մի կույտ ցիտատներ: Ուղար-
տունիզմը միշտ մարքսիզմ—լենինիզմն ուղղակի ժխտելով չի ար-
տահայտվում միայն: Յերբեմն այդ յերևան և գալիս տառակե-
րութեան մեջ, այդ թեորիային դոգմատիկ վերաբերմունք ցույց
տալու մեջ:

Ահապատիկ՝ գործնական հարցերը մարքսիզմ—լենինիզմի ելու-
թյան խակական յուրացման հիման վրա լուծելն և չենց բոլջեիզ-
մի դպրոցն և:

Տեքստի ուսումնասիրումը—այդ տեքստի ուսումնասիրումն
և միայն: Յեւ ինչպես վոր դպրոցը յերեխաների համար դեռ ամ-
բողջ բուն կյանքը չէ, այլ միայն դպրոց և, այնպես և մարքսիզմ—
լենինիզմի ուսումնասիրումն ուսումնական հաստատութիւննե-
րում, զանազան խմբակներում և սեմինարներում, նմանապես
ինքնուրույն ուսումնասիրումը և այլն—այս ամենը միայն ուսում-
նասիրումն և: Մարդ արդ ուսումնասիրման դեպքում միայն
գրքով և իմանում մարքսիզմ—լենինիզմը: Իսկ ահա յերբ նա ըն-
կրդմի քաղաքական կյանքի մեջ, հասարակական գործունեութեան
մեջ, յերբ նա կիրառի այդ մեթոդը, և կիրառի գիտակցորեն,

այդ ժամանակ—ուրիշ բան և: Կյանքի հարցերի գործնական լուծ-
ման ժամանակ, այն հարցերի, վորոնց առիթ և լինում հանդի-
պել ամեն ոք, այդտեղ և չենց արտահայտվում և մարքսիզմ—
լենինիզմը, այդտեղ և չենց ստացվում և մարքսիզմ—լենինիզմի
գլխավոր դպրոցը, այդտեղ և չենց յերևան և գալիս իսկական
մարքսիստ—լենինյանը:

Գլխավոր դպրոցն այն չէ, վոր սեմինարում դասվեցիր,
կամ լեկցիա լսեցիր: Այդ միայն ոժանդակ և:

Գլխավոր դպրոցն ստացվում և այն ժամանակ, յերբ խոսեք-
դուպեք ժողովրդի հետ, յերբ վորոշում ընդունեք ծուլ աշա-
կերտի մասին: Իսկ ի՞նչ վորոշում ընդունել. յերկու թե յերեք
դնել, վոնդել ուսումնական հաստատութիւնից թե, ընդհակա-
ռակը,—գիշողարար վերաբերվել:

Ահա՛ այդպիսի հարցերի լուծման ժամանակ և չենց կլինի
մարքսիզմ—լենինիզմի ամենագլխավոր դպրոցը:

Ինչպես վոր ինժեներ—տեխնոլոգի համար՝ գործարանում աշ-
խատելը՝ նրա տեխնոլոգիական գիտելիքների գործնական կիրա-
ռումը և վորձի կուտակումն և հանդիսանում, ինչպես վոր ու-
սուցչի համար՝ դպրոցում անմիջականորեն աշխատելը նրա ման-
կավարժական գիտելիքների գործնական կիրառումն և հանդիսա-
նում, այնպես և մարքսիզմ—լենինիզմը կենդանի, օրդանական
միասնութիւնն և թեորիայի ու պրակտիկայի:

Յեւ այսպես, դուք այժմ հասկացաք, թե ինչի մասին եմ
խոսում յես ամբողջ ժամանակ: Յես ուզում եմ պարզ դարձնել
այն միտքը, վոր մարքսիզմ—լենինիզմին տիրապետելու համար
բոլորովին բախական չէ այդ թեորիայի ֆորմուլաներն ու յեզ-
րակացութիւններն անգիր անելը, դրա համար բախական չէ նաև
նրա ելութիւնը յուրացնելը: Մարքսիզմ—լենինիզմին իրոք տիրա-
պետելու համար պետք և դեռ սովորել գործնական հարցերը լու-
ծելիս ոգտվել այդ թեորիայից, իսկ յետեւ ամէլի առաջ գնանք,—
ապա նաև կարողանալ այդ թեորիան հարստացնել կուտակված
փորձով, ընդհանրացնել փորձը, այսինքն՝ կարողանալ այն զար-
գացնել և առաջ մղել: Ահա սա և չենց ամենադժվարն և:

«ՀամԿ(բ)ի պատմութեան համառոտ դասընթացը» արտա-
քուստ դրված և շատ հանրամատչելի ձևով, սակայն նա շատ մեծ
աշխատանք և պահանջում ընթերցողից: Նրա մեջ արված են
մարքսիզմ—լենինիզմի բոլոր հիմունքներն ամենաակնհայտ
կարդալիս հարկավոր և մտածել ամեն մի տողի վրա: Վոչ թե

անդեր անել, այլ լավ մտածել-խորամուխ լինել: Խոսքն այն մասին է, վոր մարդ սովորի մարքսիզմ-լենինիզմը դործնականում կիրառել, և այդ հարկավոր է սովորել: Իսկ ի՞նչպես սովորել:—Սովորել պատմական ուղիներով, և այն ել փոխադարձ շփման և կարծիքների փոխանակման միջոցով:

Ահա այստեղ ասացին, վոր լավ կլինե՞ր խմբակներ ունենալ: Յես լիովին հասկանում եմ այդ ձգտումը: Դա վորոշ չափով ճիշտ է, վոր խմբակը համենայն դեպս կարծիքների փոխանակման հնարավորություն է տալիս: Բայց ո՞վ ասաց ձեզ, թե այժմ դուք չեք կարող խմբակներ հավաքել: Վո՞րտեղից վերցրե՞ք այդ: Կարդացե՛ք կուսակցության Կենտկոմի 1938 թ. նոյեմբերի 14-ի վորոշումը: Նրա մեջ դատապարտվում է խմբակը վորպես մարքսիզմ-լենինիզմի ուսումնասիրության հարկադիր սխտեմ, վորը առաջ բարձրացվել-դարձվել էր վորպես մեր կադրերին բուլշեիզմ սովորեցնելու հիմնական ձևը, և վորպես քանակի հետևից ընկնելու գործնական արտահայտություն՝ ի վնաս պրոպագանդայի վորակի: Այստեղ ընկերն ասաց, վոր նրանց մոտ յոթ հոգի ուսուցիչներ ինքնուրույն պարապում են: Ո՞վ է ձեզ խանդարում ասել. «Մի շարաթ հետո յես գեկուցում կանեմ այս-ինչ հարցի վերաբերյալ. ուրե՛ք ուզում են հավաքվել և քննարկել, թող գան»: Մի՞թե վորեւ մեկը խանդարում է:

Կյանքի ամեն մի յերևույթին պետք է մոտենաւ կոնկրետ կերպով, յեթե դու մարքսիստ ես: Յեւ, հասկանալի յե, իրար միջև այդպես քննարկելու դեպքում կարելի յե ավելի լավ ըմբռնել հարցը: Յերբ դուք կարդացել եք, դուք միայն մի կողմն եք վերցրել, յերեք կողմն եք վերցրել, իսկ չորրորդը չեք վերցրել: Վերջապես, վերցրել եք բոլոր չորս կողմերը: Մինչդեռ պարզվեց, վոր այդ վոչ թե քառակուսի յե, այլ խորանարդ է, վորն ունի վեց կողմ: Այնպես վոր ուրիշների հետ քննարկելիս միտքը հղկվում է և հարստանում:

Դուք ասում եք, վոր դիսկուսիաներ են հարկավոր: Սակայն ո՞վ է խանդարում ձեզ: Ուղեք, կհավաքվե՞ք հինգ-ամս հոգի: Ձե՞ վոր հինգ հոգին կարող են հիմնավորապես վիճաբանել իրար հետ: Ո՞վ է ձեզ խանդարում: Իսկ յեթե դուք գեո գեկուցումներ ել գրեք, ապա յես պետք է ուղղակի ասեմ, —հինգ անգամ ավելի ուսումնասիրած կլինե՞ք հարցը, քան թե դուք լեկցիա լսեք: Ձե՞ վոր գեկուցում գրելու համար հարկավոր է յուրաքանչյուր բառը, յուրաքանչյուր միտքը լավ մտածել, կշռադատել: Ձեկուցում

գրելու համար հարկավոր է և՛ այնտեղ նայել աղբյուրը և՛ այստեղ նայել: Ձեկուցում գրելիս, ինչ խոսք, ավելի շատ կմշակեք հարցերը, քան թե միայն լեկցիա լսեք: Լեկցիաներին՝ յուրացնելը շատ բանից է կախված—նայած ինչպիսի դասախոս է և ինչպիսի տրամադրություն ունեք դուք: Դուք ե, լեկցիայի ժամանակ մի-քիչ խոսեցի՞ք հարեանիդ հետ: Դուք ինքներդ գիտե՞ք, վոր լեկցիայի մեջ հաճախ յերեք քառորդը ջուր է, իսկ մեկ քառորդը—չահեկան տեղեկություններ: (Ծիծաղ): Մենք, դժբախտաբար, չենք կարողանում ինչպես հարկն է, ջուրը մզել: Ծիշտ է, այն հարկավոր է մզել: Բայց այնուամենայնիվ լիովին չես կարող մզել այն: Ձկարծեք, թե յես դեմ եմ լեկցիաներին: Ինքնուստինքյան հասկանալի յե, վոր լեկցիաներն ուսուցման շատ կարևոր տեսակն են: Յես միայն ձեզ մղում եմ ինքնուրույն աշխատանքի, իսկ այդ աշխատանքը ձեզ կստիպի հաճախել լեկցիաները և ուշադրությամբ լսել դրանք:

Ի՞նչպես վերաբերվել խմբակային աշխատանքին: Գիտե՞ք ինչ, խմբակը ինչ-վոր սահմանափակվածություն նրբերանդ ունի: Բուն «խմբակ» անունը—սահմանափակվածության նշան է: Արդյոք, դրանով իսկ վերացվո՞ւմ է կոլեկտիվ քննարկումը:—Վո՛չ, չի վերացվում և չի արատավորվում: Կոլեկտիվ քննարկումը պետք է զուգորդվի ինքնուրույն ուսումնասիրության հետ, վորը հիմնական մեթոդ է հանդիսանում: Տանը պատրաստվի՛ր, խմբակում, փողովում գեկուցում արա՛, իսկ գեկուցման շուրջը վիճաբանություններ ծավալիր: Վո՛չ թե արհեստական վիճաբանություններ ծավալիր, այլ այնպես արա, վոր ամեն մեկն իր իսկական կարծիքն արտահայտի դրված հարցի վերաբերյալ, վոր չվախենան ասել այն, ինչ վոր մտածում են: Յեթե այդ գեկուցման մեջ լինի գեթ մի կաթիլ սեփական կարծիք, յես չեմ կասկածում, վոր ձեզ մոտ տաք վիճաբանություններ կլինեն: Այդ վիճաբանությունները, թեկուզ Պուշկինի մասին, մարքսիզմ-լենինիզմի հիմնալի դասը կլինե՞յին:

Յերբ խոսում են մարքսիզմ-լենինիզմի ուսումնասիրության մասին, ապա հաճախ մտածում են, թե իբր միմիայն մարքսիստական գրքեր պետք է կարդալ—Մարքս, Ենգելս, Լենին, Ստալին կարդալ: Իրոք—վոչ միայն նրանք: Սակայն խնդիրն այն է, վոր ամեն մի գիրք մարդ կարդա մարքսիստորեն, լենինաբար, ստալինաբար: Ասենք, կարդում են Ձերնիշչեվսկին, սա կարելի յե գանազան կերպ կարդալ: Վաթսուհական-յոթանասական թվական-

ների առաջավոր ընթերցողը նրան կարդում եր իր ձեռքով, այն ժամանակները լրերբալ ընթերցողը նրան կարդում եր իր ձեռքով, իսկ մենք, վորպես մարքսիստներ—լենինյաններ, նրան կարդում ենք մեր ձեռքով: Մեր ըմբռնումն այլ կլինի: Յերբ զեկուցում ես անում Չերնիշևսկու աշխատանքի մասին, յերբ վերլուծում ես Չերնիշևսկուն, յերբ ծավալում ես վիճաբանությունները և մտքերի փոխադարձ հղկումը, այն ժամանակ ավելի լավ կյուրացնես մարքսիզմ—լենինիզմը:

Վիճաբանությունների ժամանակ պետք է խոսել իր բառերով, իր լեզվով: Դուք պետք է ունենաք ձեր լեզուն, յես այդ գիտեմ: Հարկավոր է, վոր մարդիկ վիճաբանեն, սակայն վոչ թե արհեստականորեն, այլ ըստ եյության, այսինքն այնպես, վոր դործը հասնի յեթե վոչ «տուրուղմիոցի», ապա գեթ լուրջ, տաք բանավեճի: Ահա թե ինչպես պետք է դնել հարցը: Այն ժամանակ մարդիկ կհաճախեն խմբակները և կդրադվեն: Մարքսիզմ—լենինիզմի գիտելությունն ամենից լավ ձեռք է բերվում ուսումնասիրման հենց այս մեթոդի միջոցով:

Յես կարծում եմ, վոր տեքստը դուք ինձանից ավելի լավ գիտեք, յես համոզված եմ դրանում: Յեթե յես սկսեյի ձեզ հետ միասին քննություն տալ, ապա յես կտապալվեյի տեքստի դժով, անալոյան կտապալվեյի: Իսկ մարքսիստներն մոռենալ հարցին, յես կարծում եմ, անշուշտ ավելի ճիշտ կկարողանամ, քան դուք, ավելի շուտ կգտնեմ մոտեցումի գիծը, վորովհետև յերկարատև փորձը, պրակտիկան, հարստացված թեորիական վեճերով,—այս բոլորը սրել են իմ զգացումները: Յես գգում եմ կեղծությունը (фальшь), յերբ սխալ ձևակերպումն է տրվում: Այդպիսով ինձ մոտ յերևան է յեկել նոր զգացում, վորը մշակվել է թեորիական վեճերում և բանակոխվներում, վորն ինձ ընտելացրել է ուշադիր լինելու: Ուստի քննարկումից չպետք է վախենալ, այլ պետք է մարդկանց ընտելացնել դրան: Միայն այդ յեղանակով կհղկվեն ձեր միտքն ու ձեր լեզուն: Յերբ դուք իմանաք, վոր ամեն մի սխալ յեզրակացության վերաբերյալ և ամեն մի սխալ ձևակերպության վերաբերյալ ձեր գեմ վիճաբանելու յեն, դուք կսկսեք ավելի ուշադիր կերպով փնտռել ավելի ճիշտ լուծումներ:

Ուստի, յեթե դուք ուզում եք հասկանալ մարքսիզմ—լենինիզմը և տիրապետել այդ թեորիային, ապա ուրեմն ինքնուրույն պարապմունքների վրա հիմնված գեկուցումները, ռեֆերատները և վիճաբանությունները հսկայական ոգուտ կտան ձեզ: Ինք-

նուրույն ուսումնասիրումը մարքսիզմ—լենինիզմին տիրապետելու հիմնական մեթոդն է:

II. ՈՒՍՈՒՅՁԻ ԳԼԽԱՎՈՐ ԽՆԴԻՐՆ Ե ՆՈՐ ՄԱՐԴՈՒ—ՍՈՅԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՑՈՒ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒՄԸ

Գուցե յերեկ այստեղ ասվել է, իսկ այսօր ահա վոչ վոր չափաց, թե ինչպես են ձեզ մոտ յերեխաները, ինչպես է դնում աշխատանքը նրանց հետ, ինչպես են հարաբերությունները յերեխաների հետ: Այստեղ մի ընկեր հարեանցիորեն ասաց,— «Մահմանված է հերթապահություն բանվորական հանրակացարաններում: Հերթապահները հետևում են, վորպեսզի յերեխաների վարքը շատ չխանդարի կարգը»: Այո՞, այդպե՞ս է (Տեղից.— Այո՞):

Մի՞թե դուք ուզում եք, վոր յերեխան լինի միջակ քաղքենի, 45 տարեկան մարդ՝ քիչ խանդարված ստամոքսով (ծիծաղ): Կամ թե ուզում եք, վոր յերեխան լինի ձեր—չափահաս մարդկանց—ճիշտ նմանությունը: Չե՞ վոր յերեխաները խիտ շատ նախաձեռնություն ունեն: Յեթե յես ուսուցիչ լինեյի և յեթե յերեխաները վորեւե տեղ թեկուզ չարաճճիություն անեյին, սակայն այնպես, վոր այդ ժամանակ քաջություն յերեքս, ապա յես այդ քաջությունը մի տեսակ կխրախուսեյի, իսկ բուն չարաճճիության համար մի քիչ կնախատեյի նրանց և դրանով կըսահմանափակեյի: Անշուշտ, պետք է տարբերել՝ չարաճճիություն ել կա, չարաճճիություն ել:

Յեթե ինձ հարց տային, թե ամենագլխավորն ի՞նչ է պահանջվում ներկա մոմենտում ուսուցչից, ապա յես կասեյի.— աճեցնել նոր մարդուն: (Մենք այդ հաճախ ենք ասում, և դրանով յես վոչինչ նոր բան չեմ ասում): Մեզ մոտ ստեղծվում է սոցիալիստական հասարակության նոր մարդը: Այդ նոր մարդուն պետք է պատվաստել մարդկային ամենալավ հատկություններ: Չե՞ վոր նոր, սոցիալիստական մարդը ես, նա չի լինի այնպիսի մարդ, վորի մոտ բացակայում են մարդկային զգացմունքները: Մարդը մարդ է: Սրանից պետք է յեղնել:

Իսկ մարդկային ի՞նչպիսի զգացմունքներ պետք է պատվաստել:—Նախ և առաջ, սեր, սեր դեպի իր ժողովուրդը, սեր դեպի աշխատավոր մասսաները: Մարդ պետք է սիրի մարդկանց: Յեթե նա սիրի մարդկանց, ապա ուրեմն նա ավելի լավ կապրի, ավելի ուրախ կլինի նրա կյանքը, վորովհետև վոչ վոր այնպես վատ չի

ապրում աշխարհում, ինչպես միզանտրոպը—մարդատյացը: Նա ինքը բոլորից վատ է ապրում:

Յերկրորդ,—ազնվութուն: Յերեսաներին սովորեցնել ազնվութուն: Ուսուցիչը սրան պետք է, ըստիմ, հասնի հետևողականորեն՝ մանկավարժական բոլոր յեղանակներով, ինչպիսիք միայն հնարավոր են: Չստել, չխաբել, այլ իրեն ազնիվ պահել:

Յերրորդ,—փառություն: Սոցիալիստական մարդը—աշխատանքի մարդը—նա ուզում է նվաճել աշխարհը, և վոչ միայն յերկրագնդի վրա գոյություն ունեցող աշխարհը, այլև տիեզերքը տեղից շարժել մարդու բանականության միջոցով:

Չորրորդ—ընկերական գոյում: Հարկավոր է, վոր ընկերական գոյում (спайка) լինի: Դա հարկավոր է թեկուզ այն պատճառով, վոր մենք գտնվում ենք կապիտալիստական շրջապատման մեջ, վորովհետև մեր Միությունը սիստեմատիկ կերպով հալածանքի յե յենթարկվում և յուրաքանչյուր բուրժուա անականոր սպառում է հարմար մոմենտի, վորպեսզի ձգձիկ խորհրդային Միությունը: Իհարկե, նրանք չեն տեսնի այդպիսի մոմենտ, սակայն այս նշանակում է, վոր խորհրդային Միությունը միայն պողպատե սյարիսպով կարող է պաշտպանվել: ԽՍՀՄ-ն է՛լ ամեն ինչ ուժեղ կլինի, յեթե խորհրդային մարդկանց մեջ ընկերական գոյում դաստիարակվի՝ փոքր հասակից,—խսկական, ամուր ընկերական գոյում՝ դպրոցական հասակից: Այն ժամանակ, յեթե մարդ դա Կարմիր Բանակը կամ ընկնի ռազմաճակատ, նրա համար ամենի հեշտ կլինի մարտական գոյման մեջ մտնել: Նա կդա արդեն սիրով գոյված՝ դեպի սոցիալիստական հայրենիքը:

Հինգերորդ—դա այն է, վոր պետք է սիրել աշխատանքը, վոչ միայն սիրել, այլև ազնվարեն վերաբերվել դեպի աշխատանքը, ընդամեն հաստատապես հիշելով, վոր յեթե մարդ ապրում, սնվում է և չի աշխատում, ապա այդ նշանակում է, վոր նա ուրիշի աշխատանքն է ուտում: Առանձին կարիք չկա այդ ձեր առջև դարձացնելու: Այդ՝ աշակերտների առջև պետք է դարձացնել: Աշխատանքի մասին պետք է առանձնապես հարց բարձրացնել: Մենք հաճախ ասում ենք. «Աշխատանքը պատվի գործ է»: Առաջնորդը առաջ է մղել «աշխատանքը պատվի գործ է» լուռնաղը, և յեթե դուք միայն կրկնեք, վոր «աշխատանքը պատվի գործ է», ապա այդ քիչ կլինի:

Այդ չե առաջնորդի կամքի, կուսակցության և ժողովրդի կամքի կատարումը: Հարկավոր է, վորպեսզի յերեսաները կոն-

կրեստ տեսնեն, վոր իրոք աշխատանքը պատվի գործ է: Յերեսան չես կարող խաբել: Յեթե մի փոքր կեղծություն լինի, ապա նա արդեն չի հավատա:

Կարելի յե շարունակել նոր մարդու հատկությունների թվարկումը, բայց յես կսահմանափակվեմ միայն սրանցով: Այդ—մարքսիստ-լենինյանի հատկություններն են: Սակայն նույնպիսիք են պահանջները նաև յուրաքանչյուր ազնիվ վողջածիտ մարդու նկատմամբ: Մեր թեորիայի արժեքը հենց նրանումն է, վոր նա պահանջում է այն, ինչ վոր պահանջվում է ազնիվ, վողջածիտ մարդու համար:

Կարգապահությունը ինքնըստինքյան—դա բղխում է այն հատկություններից, վորոնց մասին յես ասացի վերևում: Յերեսաները սիրում են կոտրատել, ծովում: Մենք ինքներս ել այդպես ենք յեղել: Սողոսկել ուրիշի պարտեղը—այդ բավականություն էր. գողացած խնձորն ամենի քաղցր էր թվում, քան իր սեփականը, կամ գնածը: Բայց համենայն դեպս պետք է ասել, վոր մարդիկ պահեն, պահպանեն արժույթը: Պետք է վոչ միայն կոտրել, այլ և ստեղծել—այդ է եյությունը: Մենք վոչ միայն քանդում ենք հինը, մենք նորը կառուցողներ ենք հանդիսանում:

Յես կարծում եմ, վոր իրոք ուսուցիչ լինելու համար մարդ պետք է ուսուցիչ ծնվի, այլ վոչ թե միայն դառնա ուսուցիչ: Ուսուցչի աշխատանքում շատ դժվարություններ կան և մեծ է ուսուցչի պատասխանատվությունը: Անշուշտ, համապատասխան դիսցիպլինայի դասավանդումը—դա հիմնական աշխատանքն է, բայց բոլորից բացի, ուսուցչին ընդորինակում են աշակերտները: Ահա թե ինչո՞ւ ուսուցչի աշխարհայացքը, նրա վարքը, նրա կյանքը, նրա մոտեցումը յուրաքանչյուր յերևույթին,—այսպես կամ այնպես ազդում են բոլոր աշակերտների վրա: Յեվ այդ հաճախ աննկատելի կերպով:

Սակայն այդ քիչ է: Կարելի յե համարձակ ասել, վոր յեթե ուսուցիչը շատ հեղինակավոր է, ապա վորոչ մարդկանց վրա ամբողջ կյանքում մնում են այդ ուսուցչի անդեցություն հետքերը: Ահա թե ինչու նաև կարևոր է, վոր ուսուցիչը հետևի իրեն, վոր նա զգա, թե իր վարքը, իր գործողություններն ամենաուժեղ վերահսկողության տակ են գտնվում, վորպիսի վերահսկողության տակ չի գտնվում աշխարհում վոչ մի մարդ: Տասնյակ մանկական աչքեր նայում են նրան և մարդու հոգեկան կյանքի զանազան նյութանների նկատմամբ վոչինչ ամենի ուշադիր, ամեն-

լի սրատես, ամէլի զգացունակ բան չկա, վոչ վոք այնպէս չի վորսա բոլոր նորութիւնները, ինչպէս մանկական աչքը: Այս պետք է հիշել:

Միայն յետ վախճանում եմ՝ ձեզ այն մտքին չըրենք, թե դուք պետք է անքնական պահէք ձեզ: Այդ նույնպէս լավ չէ, այդ միանգամայն սխալ կլինէր: Ուսուցչին անհրաժեշտ է բնականութիւնն է աղնվութիւնն է բոլոր հարցերի լուծման աստարեգութիւն, առանձնապէս դանազան մանկական գործերի լուծման աստարեգութիւն, պատիժներին հարցում է այն: Յենթադրենք տղան կոտորեց աղակիւն կամ վիրավորեց աղջկան, կամ աղջիկը—տղային: Այստեղ պետք է յիշել վոչ թե միայն բուն փաստից, վորպէս այդպիսինից, այլ պետք է հաշիւ անել, թե ինչպէս կազմի մանկական հոգեբանութեան վրա այդ հարցի այս կամ այն լուծումը: Այդ հարկաւոր է անպայման: Համենայն դեպս յերեւանի ունեն իրենց «Իրավարանական կողերը»: Յենթադրենք, վոր յերեւանները կռիւնցին, մեկի քիթը կոտորեցին, իսկ հետո այդ տուժածը դնաց է գրաւարանութիւնն արեց: Մինչև իսկ չեղոք յերեւան ել նրան դրա համար կղատապարտի և կտառի: «Ե՛ր դու մատնիչ—կռիւնց ես ուզում, իսկ հետո ել գնում ես դանդաղութիւն»:

Գլխավորն է—իմեկ ազնիվ՝ յերեւանների հետ, հետեւել իրեն, մեր յերեւաններից դաստիարակել իրաք լավ, իրաք սոցիալիստական քաղաքացիներ—ազնիվ, քաջ, զարգացած բնկերական զգացմունք ունեցող, մանկական հոգեբանութեան և մանկական հնարավորութիւնների սահմաններում կարգադրութեան վարժված սոցիալիստական քաղաքացիներ:

Յեւ վերջապէս, ընկերներ, հարկաւոր է, վոր յերեւանների մոտ յերկար տարիների ընթացքում մնան վատ աղաւթութիւններ, լավագոյն աղաւթութիւններ և հիշողութիւններ դրոշմոյցի մասին: Յեթե դուք հասնէք այն լանին, վոր ձեր աշակերտներն իրենց ամբողջ կյանքում պահպանեն հիշողութիւններ ուսման տարիների մասին, վորպէս հիանալի տարիների,—այդ արդեն լավ նշան է:

Ահա, ըստիս, այն գլխավորը, վոր պահանջվում է ուսուցչից:

III. ԻՐ ԳԻՏԵԼԻԲԵՆԵՐԸ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՄԱՍՍԱՆՆԵՐԻ ՄԵՋ ՑԱՆԵԼԸ, ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ԿՅԱՆՔԻՆ ԱՄԵՆ ՈՐ ՄԱՍՆԱԿՑՆԵՐ ԱՄԵՆ ՄԻ ՈՒՍՈՒՅԾԻ ՊԱՐՏԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆՆ Ե

Այժմ կանգ կառնեմ հասարակական կյանքի հարցերի վրա: Այստեղ կարեւոր է, վոր ուսուցիչը սերտ մտտեմա մարդկանց,

իրականութեանը, սովորի հասկանալ նաեւ տեղական իրադրութիւնը: Հասկանալի չէ, իդէալական կլինէր, յեթե մեր բոլոր ուսուցիչները և ինտելիգենցիայի մեր մշուս կադրերը լիովին տիրապետէին մարքսիզմ—լենինիզմին: Սակայն վատ չի լինի, յեթե նրանք իմանան նույնիսկ թեկուզ այդ թեորիայի ընդհանուր հիմունքները: Այդ արդեն վատ չէ—թե՛ կոմունիստի, թե՛ անկուսակցականի համար: Յետ յերաշխաւորում եմ, վոր վորոշ անկուսակցականներ մարքսիզմ—լենինիզմը ամէլի լավ գիտեն, քան կուսակցականները: Ճիշտ է, նրանց թիւը վոք է: Այստեղ հարկաւոր է անվերել՝ մարքսիստներն մտտեմա տեղական կյանքի յերեւելութեան, ճիշտ վերլուծել դրանք: Մինչդեռ այն զեկուցումներում, վոր դուք անում եք ընկալութեան առջև ու վորոշ մասին դուք այստեղ պատմեցիք, բոլորովին քաղաքական է տեղական կյանքը: Ահա վորքան մարդ ել այստեղ հանդես յեկաւ, վոր՛չ մեկը չստաց, թե ինքն առիթ է ունեցել զեկուցումով հանդես գալու տեղական յերեւելի մասին: Չե՛ վոր մարդիկ ծընվում, մեռնում են, ամուսնանում, հարսանիք են կատարում: Բազմաթիւ հասարակական յերեւելիքներ կան... Մի՛ թե այդ մասին վոչինչ չկա ասելու կամ չի կարելի ասել: Մի՛ թե առիթներ քիչ կան:

Կոլանտեսային շինարարութեան, տնտեսութեան զարգացում, —այս ամենը զարթեցնում է կոլանտեսականի միտքը, կապում է դա հասարակական լայն ինդիքների հետ: Զեկուցումների համար միանգամայն հետաքրքրական նյութ՝ վորքա՛ն ուղեք:

Կոլանտեսութիւնները զատում են աչքի ընկնող գործիչներին, և այդպիսի մարդկանց մասին զեկուցումները,—և այն ել յեղրակացութիւններով հանդերձ, նրանց դրական ու քաջատանկան կողմերի ցուցադրումով հանդերձ,—անտարակույս, տաք վիճարանութիւններ առաջ կրեն: Այդպիսի զեկուցումներն առողջ քննարկման յենթարկելու դեպքում աճում է կոլանտեսականի հասարակական դեմքը, մեծանում է հարգանքը կոլանտեսային աշխատանքի վերաբերմամբ:

Կողքի կոլանտեսութեան մեջ բերքը յեղել է 10—12—15 ցենտներ՝ յուրաքանչյուր հեկտարից, իսկ ձեր կոլանտեսութեան մեջ—5—6 ցենտներ: Ինչո՞ւ ձեզ մոտ թույլ բերք է յեղել: Ահա ձեզ և թեմա զեկուցման համար:

Մի խոսքով, յերբ դուք մտնում եք դուրսացիական կյանքի մեջ, յերբ ուզում եք աշխատել ընկալութեան հետ, ապա համե-

նայն դեպք աշխատեալ արեւ, վոր դա անմիջական սերտ շփումն ունենա կյանքի հետ, վոր դիպչի, վոր զեկուցումը շոշափի մարդկանց: Այն ժամանակ, անպայման, ժողովուրդը կգնա ձեր զեկուցումները լսելու: Ինքնին հասկանալի չէ, վոր մեր յերկրի և ամբողջ աշխարհի կյանքում տեղի ունեցող հասարակական և քաղաքական անցքերը միշտ չափեց ավելի նյութ են տալիս:

Վերջապես, հարկավոր է, վոր զեկուցումներն ազատ քննարկվեն և վոր մարդիկ ավելի հանդուրժողաբար վերաբերվեն յեւրոյթներին ձևին: Գլխավորն այն է, վոր հասկացվի զեկուցման հիմնական միտքը և վոր սրա մասին վիճարկումները յունենան մասնակցողներն իրենց կարծիքն արտահայտեն, չճնշվելով շարագրանքի ձևից, լավ հիշելով, վոր խոսքի ձևը ձեռքբերովի բան է: Կարևոր է, վոր միտքն իրենք լինի:

Ուսուցչի հասարակական կյանքում անհրաժեշտ է, վոր ամենուրեք, վորտեղ նա կարող է, վորտեղ նրա կարծիքը հարցնում են, վոր նա իր ձայնը տա ազնվորեն: Հարկավոր է, վոր գյուղացիները հարգանք ունենան դեպի ուսուցիչը, վոր միայն վորպես ուսուցչի, այլ և վորպես մարդու: Նկատի ունեցե՛ք, վոր սա քաղաքական հարց է: Սա—խորապես քաղաքական հարց է: Յեթե ուզում եք, վոր ուսուցչութունն իրեն համապատասխան դերը գրավի, ապա ուրեմն այնպիսի գիծ տարեք, վոր ուսուցիչը լինի անկողմնակալ, չվախենա իր տեսակետն արտահայտել այս կամ այն հարցի վերաբերյալ: Գյուղացիական հարցերը լուծելիս, հասկանալի չէ, ուսուցիչը կարող է ոգնել, վորչափով նա տվյալ վայրի քաղաքացին է, վորչափով նա մասնակցում և տվյալ վայրի տնտեսական և քաղաքական կյանքին:

Իսկ գլխավորապես ուսուցիչը կարող է գյուղացուն ոգնել կուլտուրական ասպարեզում:

Կուլտուրայի հասկացողութունը շատ լայն է—սկսած յերես վիանալուց մինչև մարդկային մտքի բարձունքները: Յեւ, յերև վակայեցե՛ք, այստեղ ավելի հեշտ է, քան վորևէ այլ տեղ, սայթաքել—ընկնել քաղքենիութան մեջ: Ձեռքերի մաքրութունը, հագուստի մաքրութունը, բնակարանի անհրաժեշտ կոմֆորտը և այլն—այս ամենը բնակչութան կուլտուրականութան նշաններ են: Հասարակական ժողովները, գրամատիկական խմբակները, պարի յերեկոները և այլն—հասարակական կուլտուրայի նշաններ են: Կոմունիստները դրանց մասնակցում են, իրաժայիտներն համարելով դրանք վորպես կուլտուրական դարձացման գործոններ:

Սակայն այդ բոլորը կարող է վերածվել նաև քաղքենիական ժամանցի:

Յեւ ահա, քաղքենիութան ու իսկական կուլտուրական դարձացման միջև անջրպետը տեսնելու համար պահանջվում է զգալի կուլտուրականութուն և քաղաքական զգացողութուն: Մարքսիստն այդ նվաճումների վրա նայում է, վորպես առաջ շարժվելու միջոցի, նոր աստիճանի: Իսկ քաղքենու համար դա ինքնանպատակ է, նա ձգտում է իր նվաճումը կայունացնելու, նա գառնում է տվյալ իրադրութան ստորուկը, ամրապնդելով նաև համապատասխան բարոյախոսութուն, քննցնելով միտքը: Դրա դեմ պետք է պայքարել:

Ուստի ցանկալի չէ, վոր դուք կուլտուրական աշխատանք կատարելիս նրա մեջ հասարակական—պետական տարրեր մտցնեք, քաղաքականութուն մտցնեք, այլապես ձեր կուլտուրան կողմորոշումը կկորցնի և կընդունի այսպես կոչված «դավառական կուլտուրայի» բնույթ, կկորցնի կապը համապետական կուլտուրայի հետ, համապետական կուլտուրական պահանջմունքների հետ:

Կուլտուրական այն դործը, վոր դուք վարում եք, պետք է կապել ընդհանուր—սոցիալիստական շինարարութան հետ, վոր պետքի մարդ մեկուսացած չմտածի: Քաղքենին—դա կցկտուր, անջատորեն մտածող մարդն է, վորն իրեն չի կապում վոչ մի բանի, հետ և վոչ վորի հետ:

Այս աշխատանքը շատ դժվար է: Այս շատ դժվար և նրբին աշխատանք է այն տեսակետից, վոր մարդ ինքը պետք է կուլտուրական լինի: Այստեղ միևնույն բանն է, ինչպես յերաժշտութան մեջ: Յերաժիշտը կեղծ նոտան կրճի որկեստորում, իսկ ինձ համար մի ամբողջ կեղծ դամբաս աննկատելի կլինի, վորովհետև յես յերաժշտութունից չեմ հասկանում: Յերբ կեղծ նոտա յես զգում, հարկավոր է ուղղել այն:

IV. ՈՒՍՈՒՑԻՉՆ ԻՐ ԽՈՍՔԻ ՄԵՋ ԿԵՆՏԱՆԻ ՀՈԳԻ ՅԵՎ ՄԵՏԻ ՊԵՏԻ Ե ԴՆԻ

Ընկերներ՛, յես չգիտեմ՝ ինչպես անցավ յերեկ ձեր նիստը: Բայց ահա այսօր—չի նկատվում ձեզ մոտ մտքերի փոխանակություն—բոլորը միայն հաշիվ են տալիս իրենց աշխատանքի մասին, վոմանք գունազարդում են այն: Մի՞թե նրա համար եք դուք այստեղ հավաքվել, վոր յուրաքանչյուրը ավելի կամ պա-

կատ սովորական հաշվետվութիւն տաք: Իսկ հատկապէս այնպէս
և ստացվում, վոր մի դպրոցը նման է մյուսին և մարդիկ նույն-
պէս նման են մեկը մյուսին: Իսկ յես կարծում եյի, վոր դուք
այստեղ հաշվաքիւ եք «կուկելու» համար:

Ինչո՞ւ համար դուք, յերբ պատմում եք, ձգտում եք պատ-
րաստի Փորձութեանը մասի: Ձե՞ վոր դուք ուսուցիչներ եք,
դուք ուսանեան լեզուն գիտեք: Իսկ գիտե՞ք, թե ինչ է նշանա-
կում պատրաստի Փրագներով խոսել: Այդ նշանակում է, վոր ձեր
միտքը չի աշխատում, այլ միայն լեզուն է աշխատում: Պատ-
րաստի Փրագով դուք մարդկանց վրա տպավորութիւն չեք գոր-
ծի: Տպավորութիւն չեք գործի այն պատճառով, վոր պատրաս-
տի Փրագն առանց ձեզ ել գիտեն: Դուք վախենում եք, վոր յեթե
ձեր ձեռով ասեք, այդ այնքան գեղեցիկ չի լինի: Մխալում եք:
Այլեւի լավ կլսեն այն, այլեւի հասկանալի կլինի այն:

Ձեզ մոտ իրական կյանքում—մեծ կապ կա գյուղացիութեան
հետ, բնակչութեան հետ: Բայց յերբ պատմում եք այդ կյանքի
մասին, ապա այդ կապը կարծես ինչ—վոր «տեխնիկական» կապի
տպավորութիւն է թողնում.—այսքան ժողովներ դուժարեցնէք,
այսքան դրույցներ անցկացրինք: Կարծես թե դուք կյանքի մասին
չեք խոսում, այլ գյուղացիութեան և ուսուցչութեան միջև տեղի
ունեցող հարաբերութիւնների «տեխնիկայի» մասին եք խոսում:
Ձե՞ վոր դուք մարդկանց հետ հանդիպում եք միջ միայն ժո-
ղովներում և գրույցների ժամանակ: Հարկավոր է խոսել բնակ-
չութեան հետ ունեցած ձեր հարաբերութիւնների բովանդակու-
թեան մասին:

Այդ հարաբերութիւններն ունեն և՛ քաղաքական, և՛ հոգեբա-
նական և՛ այլ կողմեր, վորոնք յերևան են դալիս մարդկային
նորմալ կյանքում: Բայց ձեր շարադրանքի մեջ չկա այդ սերտ,
որդանական կապը: Դուք յես շատ եմ ծերացել ու այդ պատճա-
ռով չեմ կարողանում վորոտալ այն: Բայց յես միջ մի ծպտուն
չլսեցի, թե ինչն է ձեզանում գծվարութիւնը, վորտեղ և ինչն է
ձեզ սեղմում: Դուք պատրաստի Փրագներ եք կրկնում միայն:
Դա Փորձալ է դարձնում խոսքը: Յուրաքանչյուր վոր պետք է
ձգտի խոսել իր լեզվով, այն լեզվով, վոր մայրն է տալի նրան:
Ամենայն լեզուն—մայրական լեզուն է, հալատացե՛ք իմ խղ-
ճին: Մենք ասում ենք.—ուսուցիչ, ուսուցիչ, մեծ գործ է ուսու-
ցիչ լինելը: Յեւ այդ ճիշտ է: Սակայն ի՞նչ դուրս կգա, յեթե
ուսուցիչն սկսի միայն պատրաստի Փորձութեանը հրամցնել
մարդկանց:

Ահա վասիկ դուք, խոսած ընկերներից վերջինը, աշխա-
տում եք գյուղում, կարծես թե դո՛ւք եք ձեր դրութիւնից, դուք
բանն այնպէս նկարագրեցիք, վոր շատ լավ եք ապրում այժմ:
Բայց ահա, ինձ թվում է, յեթե կարգան ձեր ճառերի սղագրու-
թիւնները, ապա մարդիկ քիչ կհավատան նրան, ինչ վոր դուք
ասել եք: Յեւ վոր՛չ այն պատճառով, վոր այդ ճիշտ չէ, վոր՛չ այդ
պատճառով: Առաջին, կասեն, վոր ընկերը մի քիչ իրեն գովում
է: Յերեւո՞ւմ է. յես այս—ինչ ու այս—ինչ բանն եմ արել: Հենց
վոր մարդիկ զգան, վոր վորեւե մեկն իրեն քիչ գովարանում է
և առաջ քաշում, խկույն ուշադրութիւնները լարում են: Յես
ձեզ ուղղակի կասեմ.—դուք գեղեցիկ խոսքեր շատ ասացիք, իսկ
հոգի չզգացվեց: Ձեր խոսքերի մեջ հոգի չզգացվեց: Սրանով յես
ամենեւին չեմ ուզում ասել, թե դուք հոգի չունեք: Ամենեւին
միջ: Յես միայն ուզում եմ ասել ահա թե ինչ.—այն ներքին վի-
ճակը, վոր ձեզնում գոյութիւն ունի, դուք ձգտում եք արտա-
հայտել գնայուն Փորձութեանը: Իսկ ներքին զգացմունքները
կենդանի մարդ գեղում է սովորաբար իր, հասարակ լեզվով, ա-
ռանց պատրաստի ձեռնարկութեան դիմելու: Ուստի, յերբ գրա-
գետ մարդը կարգա ձեր սղագրութիւնը, ապա նա կմտածի—ար-
հեստականութիւն կա: Արհեստականութիւն: Ձեզ բնական
ներքին վիճակ: Ծատ խոսքեր, ջերմ խոսքեր, վորոնք վկայում
են այն մասին, վոր բավարարված եք աշխատանքով, հրապու-
րվում եք այդ աշխատանքով, իսկ խոսքերը համոզիչ չեն, վորով-
հետեւ դրանք սեփական մշակման արդասիք չեն, այլ պատրաստի
յեն վերցված: Հասկացա՞ք: Առացե՛ք, ստո՞ւմ եմ յես, թե միջ:
Այն ձեզ մոտ արհեստական է դուրս դալիս: (Տեղից.—ձիշտ է):

Ահա յերեակայեցե՛ք, վոր այդպիսի շարադրանքով, այդ-
պիսի գեղուցումով ժողովրդի առջև դուրս գաք և խոսեք: Ի՞նչ
եք կարծում, ի՞նչ կստացվի: Ձեզ կլսեն ու կդնան, մինչև իսկ
առանց հարց տալու, իսկ յեթե հարց ել տան, ապա՝ քիչ:

Ուստի, առաջինը, վոր պահանջվում է ուսուցչից, դա սե-
փական, մորից ստացած՝ խոսքի վճռն է: Սովորիք քերականու-
թիւնը, վորպեսզի խոսակցութիւնը ուղիղ լինի, բայց խոսի
բնական, սովորական լեզվով:

Յես պետք է ասեմ, վոր ուսուցչական աշխատանքը ամենա-
գծվար աշխատանքներից մեկն է: Ինձ մինչև իսկ թվում է, վոր
հարկավոր է ուսուցիչ ծնվել: Յես խոսում եմ բառիս իսկական
իմաստով՝ ուսուցչի մասին: Վրմանք շատ գիտեն: Յես գիտեմ

բաղմաթիւ մարդիկ, վորոնք հիանալի կերպով տիրապետում են առարկային, սակայն յեթե այդպիսի մարդուն ուսուցիչ նշանակեք, նա չի կարողանա իր առարկան լավ չարադրել: Պետք է վրչ միայն խմանալ առարկան, այլ և պետք է կարողանալ դա այնպես չարադրել, վոր ունկնդիրները լավ յուրացնեն:

Այդպես ուրեմն, յես ել հենց կարծում եմ, վոր ամենից առաջ հարկավոր է, վոր լեզուն նորմալ լինի: Յերեխաներին մի սովորեցրեք տրաֆարետի, պատրաստի ֆորմուլաների, — այդ նրանց մի ականջից մտնում, մյուսից դուրս է գալիս:

Յեթե դու խոսում ես, ապա ուրեմն խոսիր քոնը: Բառերն ուրիշ կլինեն, իսկ եյությունը՝ միեւնոյնը: Յեւ ահա կտեսնես, մարդիկ ել մի քիչ ավելի ուշադրութեամբ ականջ կդնեն: Հարկավոր է, վոր խոսքը տեղին ու ժամանակին ասվի, վորպեսզի ինքն իրեն բղխի: Իսկ այստեղ այնպես է ստացվում, վոր մարդ մեխանիկորեն է խոսում: Հարկավոր է, վոր վրչ թե մեխանիկորեն, այլ որդանական կերպով բառերը տեղան, վոր դրանք քո միտքն արտահայտեն:

Պետք է խուսափել պատրաստի ձևակերպումներով խոսելուց, յերբ մարդ հիշողութեամբ է վերցնում և վրչ թե ուղեղի միջոցով մշակում: Այն լեզուն, վորով դուք բնակչութեան հետ խոսում եք, դարձրեք պարզ-հասարակ լեզու, ձեր լեզուն, գործածելով բնական վրժ: Յեթե վրժն անբնական է, ապա ստացվում է վանող տպավորութիւն: Չեզնից շատերը հավանորեն հիշում են (գուցե և վրչ) հին տիրացուհիներին, վորոնք չըջում էյին վանքերը: Նրանց թիւը մեծ էր մեր յերկրում հեղափոխութեանից առաջ: Յեթե նրանցից մեկին խում էյիր, ապա յերկրորդը ճիշտ նույնն էր բլրլացնում. — «Տե՛ր, աստվածամայրն արժանացուց տեսնել զսուրբ յերեսս յուր»: Չի կարելի նրանց նմանվել: Մեր լեզուն հարուստ է, և դուք մի՛ կոտրանեք այն, մի՛ փշացրեք և յերեխաներին սովորեցրե՛ք դրան: Յերեխաներին ի՞նչպես սովորեցնել դրան: Պահանջեցե՛ք, վոր նրանք նախ մտածեն, հետո խոսեն, և վրչ թե խոսեն, հետո մտածեն: Այս է հիմնականը:

Ահա վասիկ այն խնդիրները, վոր ծառացած են մեր ուսուցչութեան առջև: Իսկ ամբողջութեամբ վերցրած մեր ուսուցչութիւնը պետք է ե՛լ ավելի կուլտուրական լինի: Կուլտուրական վրչ միայն այն տեսակետից, վոր ուսուցիչներն իմանան իրենց առարկան, այլ բառիս ընդհանուր իմաստով կուլտուրական, վոր ուսուցչութեան բուն իսկ պահանջմունքները լայն լինեն: Դուք

ինքներդ տեսնում եք, վոր ե՛լ քաղաքային ե՛լ դուլդական բնակչութիւնը, վորի կուլտուրական աճումն առաջ է գնում վիթխարի քայլերով, կուլտուրական մեծ պահանջներ է ներկայացնում:

Մեր կյանքը շարունակ բարդանում է, նա պահանջում է ավելի ու ավելի բարձր «առաստաղ» մեր բոլոր աշխատողներից՝ բոլոր ասպարեզներում: Յեթե այժմ ուսուցչի «առաստաղը», որինակ, յերկու մետր է, ապա ուրեմն հարկավոր է, վոր դա լինի գոնե յերկուս ու կես մետր:

Ընկերներն այստեղ խոսեցին լրագրերի պակասութեան մասին: Անշուշտ, լրագրերի կարիք կա: Բայց այնուամենայնիւ, յեթե ուզում եք, ապա ձեր կուլտուրայի աճման համար լրագիրը քիչ է: Լրագիրը հարկավոր է քաղաքական կողմնորոշման համար տվյալ մոմենտում, ընթացիկ կարիքների համար: Իսկ կուլտուրան բարձրացնելու համար պետք է դիմել կուլտուրայի պատմութեանը, մարդկութեան ամբողջ կուլտուրական ժառանգութեանը: Հարկավոր է իմանալ ռուսական գրականութիւնը և առանձնապես գեղարվեստական գրականութիւնը: Առանց դրան յուր գնալ չի լինի: Ուսուցիչը գործ ունի մարդկային նյութի հետ, ամենայնիւ իրտասարդ և ամենազգայունակ նյութի հետ: Գեղարվեստական գրականութիւնը — դա մարդկանց տիպերի ամենահարուստ պանորաման է, գոնե յես այդպես եմ կարծում: Գեղարվեստական գրականութեան մեջ դուք տեսնում եք մարդկային տիպեր անվերջ ալլաղան գրութիւններում: Այդ պատճառով գեղարվեստական գրականութիւնն իմանալը — այդ համարյա ձեր պրոֆեսիոնալ պարտականութիւնն է: Ուստի կուլտուրան բարձրացնելը — այդ առաջին հերթին գեղարվեստական գրականութիւն իմանալն է: Նա ամենից ավելի յե հարստացնում մարդուն, հնարավորութիւն է տալիս (յես դատում եմ իմ փորձից) մարդուն՝ աճելու, ավելի հասկանալու մարդկանց:

Ահա այն ամենը ինչ վոր յես ուզում էյի ձեզ ասել: Խոսել կարելի յե անվերջ, ցավոտ հարցեր ձեռնում շատ ունեք: Ամենագլխավորը, ամենահիմնականը, վոր յես ուզում էյի ասել, դուք լսեցիք: Յես կուղեյի, վոր տուն վերադառնալուց հետո դուք չմոռնաք իմ ցանկութիւնները: (Վարտընդաստ ծախահարութիւններ):

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ԵՃ

- I. Մարքսիզմ-լենինիզմի թեորիային տիրապետելու մասին 5
- II. Ուսուցչի գլխավոր խնդիրն և նոր մարդու—սոցիալիստական հասարակության քաղաքացու դաստիարակումը 13
- III. Իր գիտելիքները ժողովրդական մասսաների մեջ տանելը, հասարակական կյանքին ամեն ուր մասնակցելը ամեն մի ուսուցչի պարտականությունն և 16
- IV. Ուսուցիչն իր խոսքի մեջ կենդանի հոգի և միտք պետք և զնի . . . 19

Թարգմ. Հ. Տ.—Հովհաննիսյան
Խմբագիր Ս. Հակոբյան
Տեխն. խմբ. Ս. Խաչատրյան
Սրբագրիչ Հ. Դուրխանյան
Կոնտրոլ սրբագրիչ Լ. Արսվյան

Դրամիտի լիազոր № Ն—2891, հրատ. 734,
Պատվեր № 191, տիրաձ 10.000
Թղթի չափսը 60×93¹/₁₆ (38.400 տպ. նիշ 1 տպագրական
մամուլում 1¹/₂ տպ. մամուլ, ³/₈ թերթ թուղթ.
Հանձնվել և արտադրության 19/IX 1939 թ.
Ստորագրվել և տպագրելու 9/X 1939 թ.
Դինը 20 կ.

Քաղաքական գրականության պետական հրատարակչության
Տպարան, Յերևան, Ալազիկեղյան № 65

<< Ազգային գրադարան

NL0225587

45. 565

ФРБС 20 ч.

М. И. КАЛИНИН
ОБ ОВЛАДЕНИИ
МАРКСИЗМОМ-ЛЕНИНИЗМОМ
И ЗАДАЧАХ СОВЕТСКОГО УЧИТЕЛЬСТВА

Государственное издательство полит. литературы
Ереван ● 1939